

BUDA-PESTA

20 Martiu st. v.

I Aprile st. n.

Va eși duminică.

Redact.: strad'a Havas nr. 1.

Nr. 12

ANULU XIII.

1877.

Pretinlu pe unu anu 10 fl.

Pe 1/2 de anu 5 fl.; pe 1/4 de anu 2 fl. 70 cr.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

POPÓRELE DACIEI ÎNAINTE DE COLONISAREA ROMANA.

VI.

Thracii.

(Urmare.)

IV. Între Macedoni'a și Messi'a și între marea adriatică, începând de-a supra Epirului până în Panoni'a și până la Veneti, se estindu popórele *illirice*. Illiri'a, numită de la Illium troianu, — în vechime se împartiá în Illiri'a greacă între Macedoni'a și Epiru, și Illiri'a barbară. Acést'a éra se subîmpartiá, după popórele principale ale ei, în *Dalmatia*, *Liburni'a* și *Japodi'a*; éra pe d'a supra sinului adriaticu *Istria* și *Enetri'a* séu Veneti'a; éra spre Mysi'a și Macedoni'a în muntii scordici *Dardani'a*.

Între popórele illirice mai însemnate sunt:

a) *Authariatii* (prin Muntenegru), cari — după Strabone ¹⁾ — au fostu între Illiri cei mai estinsi și mai eroici; din acestia se tragu și *Dalmatinii* (prin Hertiegovina), cari, amestecându-se cu colonii litorali, se ocupau cu întreprinderi nautice.

b) D'a supra Dalmatiniloru prin Croati'a se estindeau *Liburnii*. ²⁾

c) D'a supra acestora, prin Bosni'a, urmăzeza *Japodii*, unu poporu mestecat din Celti și illiri, locuitori în muntii Albi. ³⁾

d) Spre Istri'a până la Padu în Itali'a se estindu *Istrianii* și *Enetri*. Acești Enetri, după Herodot ⁴⁾ sunt vecini cu Sygini din siesurile Panoniei peste Dunare. Elu tine atâtu pe *Enetri*, câtu și pe *Tygini* de colonisti medieni, cari au portulu persicu; éra Strabo (552) și aduce din Leuco-Syri'a, că sè ia parte la rebelulu troianu, unde i chiana și Homeru. ⁵⁾ Noi inse, în considerantia, că Medi'a e vét'rica și că Enetrii și Sigini din Europ'a sunt în nemijlocit'a învecinate cu Celtii, i tinemu de ariergard'a acestora. De aceea Strabo ⁶⁾ cu totu dreptulu întréba, că: „óre nu trebuie sè numeràmu noi pe Enea, pe Antenor și pe Enetri, cari sub conducerea acelora, după rebelulu troianu, s'au respanditu peste totu pământulu — între cele mai vechi popóre? — și totu elu ni spune, că unii tinu pe Enetri de Celti adevérati. ⁷⁾

³⁾ Strabo 202. 207. 315.

⁴⁾ Herodot I. 196. V. 9.

⁵⁾ Homer II. 2. 852.

⁶⁾ Strabo 48.

⁷⁾ Strabo 212.

¹⁾ Strabo 315--317.

²⁾ Strabo 269. 314.

e) Strabo ⁸⁾ numera între Illiri și pe *Dardanii*, de cari se tinu și *Galabri*. Dardanii, cá locuitori prin munti innalti, sunt pastori, — și cá atari esercédia music'a cu flerulu și cu cob-z'a. Si pe Dardani i invóca Homer in espeditiunea troiana, si numele loru lu-deduce de la durduitulu lui Joie. ⁹⁾ Altu-cum din Dardani'a curgêndu fluviulu Margu (Morava) spre Istru pe vâile acestuia, s'au estinsu Celtogalii panonici, cari impingêndu pe Tribali pe Istru in josu, éra pe Dardani peste muntele Scordu, de la acestu munte s'au numitu Scordisci, pe cari Strabo ¹⁰⁾ i afla între regiunea Savului și Dravului.

Popórele illirice, cá litorale Adriei, ocupandu-se si cu intreprinderi piratice, regii loru vinira de timpuriu in conflictu cu Romanii, — pana ce in fine dupa subjugarea reginei Teuta (288), Illiria devenira provincia romana.

V. Intre paralel'a muntiloru Emici, incependu de la Scordu pana la Pontu, si între Istru ocuru popórele *Mesice*. Amu vediutu, cá Homer ¹¹⁾ i cunósce deja, luptandu alaturea cu Thracii in resbelulu troianu. Amu vediutu mai susu si aceea, cá dupa Herodot ¹²⁾ si Strabo ¹³⁾ din Mesii thracieni, cari au luat parte la espeditiunea troiana, se tragu si Mysii din Lydi'a, éra Lidii sunt urmatorii Meoniloru, — amu vediutu in fine, cá Meonii au emigratu inca in timpii anteistorici prin Thraci'a pana in Itali'a, unde dupa Gaterer ei sub numirea de Ascanii mediterani si Aborigini se considera de ramur'a celtica. Cine nu vede in tóte aceste date authochtoni'a Mesiloru de la Istru, — mai alesu déca vomu considerá ceea ce presupunu d'a fi cunoscutu, cá conchiamarea tuturoru gintiloru la espeditiunea troiana, la poetulu Homer inca nu a avutu altu intielesu, decátu alegoricu la traditiunile vechi despre miscările milenarie a diferiteloru ginti p'atunci cunoscute.

Déca analisámu popórele vechi d'a lungulu Istrului prin prism'a ethnica, apoi mai de departe vedemu colorile separate ale popóreloru celtice de ale celoru thracice cum se cade, — dara linia demarcatóre — cá si in curcubeu — nici decum!

Nuantiele trecerii de la o colóre intr'alt'a sunt asiá de successive, incátu e greu d'a le atribuí uneia séu ceilalte. Deci nu ni remane alt'a, decátu sè ni repetímu asertulu, cá aci ariergard'a celtica se póte cu totu dreptulu considerá de avantgarda thracica; si între aceste popóre numerámu noi cu preferintia si pe popórele *Mesice*. Déca totusi pe Messi i insirámu între Thraci, apoi acésta o facemu nu numai din considerantie topografice, ci si cu respectu la datele istorice positive; — si a nume — ale lui Strabo, ¹⁴⁾ care identifica limb'a si datinele thraciloru cu a Getiloru, Daciloru si Mysiloru.

Intre popórele speciale ale Mesiei thracice mai notabile sunt urmatórele:

a) *Tribalii*. Herodot ¹⁵⁾ i afla — cum amu aretatu — pe valea Angrului si Brongului, cari se impreuna in Margu (Morav'a din Serbi'a). Strabo ¹⁶⁾ numesce pe Tribali poporu thracieu, vecinu cu Scordiscii si mestecatu cu Mysii, pana spre Pontu, unde se intalnescu cu *Crobizii* si cu *Gettii*. Considerandu inse vecinatatea Tribaliloru cu popórele celtice, — numirea celtica de Tribali-Trivali-Trigali, apoi impregiurarea cá Apian i adnumera la popórele illirice, dintre cari dupa marturisirea lui Strabo *Japodii* sunt mestecati cu Celtii, si totu acel'a-si Apian ni mai spune, cá Tribalii sunt consangeni cu *Scordiscii gallici*, ¹⁷⁾ si noi tinemu pe Tribali de vitia celtica. Acesti Tribali impinsi fiindu pana la osciele Istrului, in insul'a Peuce, acolo s'au amestecatu cu Bastarnii celtici, de unde apoi s'au numitu *Peucmi*, cari diu Peuce s'au estinsu pana la muntii *Buceiloru*.

b) *Messi*. Vétr'a Mysiloru a fostu muntii ce scobóra din Emu spre Istru la cataracte (intre Serbi'a si Bulgari'a de astadi), estindindu-se — dupa atestulu lui Strabo ¹⁸⁾ — pana si peste Istru. Dupa navalirea Scordiciloru peste Tribali, acestia vinira peste Mysi, si mestecati cu dinsic se estinsera pe Istru in josu.

c) *Getii* séu venatorii thracici. Acestia locuiau regiunea Misiei spre Pontu, incependu din provinci'a Marcianopolului (Eminch) pana la Istru. Herodot ¹⁹⁾ ni spune, cá aci i-a aflu

⁸⁾ Strabo 315 — 318.

⁹⁾ Homer Ill. 2 — 819. 11 — 166 si 286. 15 — 425, 20 — 215. Odys. 9 — 119.

¹⁰⁾ Strabo 213. 296. 304. 313.

¹¹⁾ Homer Ill. 13. 3. etc.

¹²⁾ Herodot I. 171. V. 1 — 13. VII. 20. 75.

¹³⁾ Strabo 6. 295 — 318. 553. 554. 571.

¹⁴⁾ Strabo 303 — 305.

¹⁵⁾ Herodot IV. 49.

¹⁶⁾ Strabo 305. 315 — 318.

¹⁷⁾ Vedi: W. Schmidt: „Die Geten und Daken“ l. c. p. 60.

¹⁸⁾ Strabo, 571.

¹⁹⁾ Herodot V. 92 — 96.

Dariu in espeditiunea sa in contra Scythiloru. — estindindu-se d'a supra Odrysiloru pana la Istru, prin urmare elu a trebuitu sè tréca prin tier'a loru. Dariu in asta trecere prin Thraci'a si-a supusu tóte popórele thracice, dintre cari *Getii* sunt cei mai eroici si mai drepti, si credu in nemuirea sufletelor, dupa doctrin'a lui Zamolosis. Acesti Geti opunendu-se lui Dariu, fure debelati, si combatantii dusi cu sine in contra Scythiloru. De aci inainte vomu aflá pe Geti pe amendóue ripele Istrului, pana candu in fine impreunati cu Dacii consangeni, au compusu imperiulu Dacicu.

Pe timpulu lui Strabone ²⁰⁾ aflámu pe urm'a Getiloru pe *Misii*, *Bessii*, *Crobizii*, *Trogloditi* s. a. ; — éra Ptolomeu (III. 9.) afla in Misi'a superióra spre Dalmatia pe *Tricornensi*, langa Ciabru pe *Picensi*, spre Macedoni'a pe *Dardani*. in Misi'a inf. langa Ciabu pe *Tribali*, spre oriente pe la gurele Istrului pe *Peucini*; sub acestia pe *Trogloditi*, langa acestia spre Pontu pe *Crobizi* si *Teusi* si *Balensi*, éra spre Istru pe *Dimensi* si *Piarensi*. In fine langa Tyrangiti intre Hierassu si Boristene pe *Arpi* si d'a supra Peuciniloru pe Brito-logi etc.

Dupa estinderea domnirii romane peste Illiri'a si Macedoni'a, Romanii venira in contactu si cu popórele mesice, cari se retrasera dinaintea armelor romane din regiunile thracice, macedonice, dardanice si illirice. Mai antáiu *Marcu Liviu Drusu* devinse (111 a. C.) pe Scordisci; *Gaiu Scriboniu Curio* inaintá (75 a. C.) pana la Dunare, si in fine *Marcu Liciniu Crassu* supuse tóta Mesi'a, — care mai tardiu fu impartita in Mesi'a superióra (Serbi'a) de la Drina pana la Gabru, si Mesi'a inferióra (Bulgaria de adi.)

Sè resunámu !

Din espositiunea ethnica a popóreloru thracice amu vediutu o inmigratiune succesiva si continua din Asi'a mica spre Thraci'a. Popórele thracice se impingu mereu spre Istru mai antáiu prin espeditiunea lui Dariu in contra Scythiloru (secl. V. a. C.)

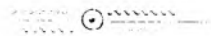
Dupa aceea Alesandru M. (secl. IV. a. Cr.) estinde dominatiunea macedonica peste tóta Thraci'a inferióra, si mai nainte de a porni in espeditiunea asiatica vré sè se asigure si de popórele din Thraci'a superióra de la Istru, unde persecuta pe Geti pana peste Istru, éra pe Tribali pana in delt'a Istrului. ²¹⁾ In secl. III. Celtii scordisci si galatici sub Brennu ²²⁾

si a. impingu popórele thracice din partile illirice spre Istru. In fine vinu Romanii, strimto-réza mai antáiu pe Epiroti si pe Illiri, apoi pe Macedoneni si Thraci totu spre Istru, impingéndu unii dupa altii peste acestu fluviu, pana candu aquil'a romana sbóra si acolo si se asié-dia pe vêrfulu muntiloru celoru inalti ai for-teretiei dacice.

Acum putemu cu cercetárele ulterióre sè intrámu in acésta frumósa panorama, ce e destinata a ni se dá cá ereditate de — imperatulu Traianu.

(Va urmá — mai tardiu !)

Ionu alu lui Ionu de la Buceci.

DORU DIN STRAINETATE.

Césulu suna mediulu noptii,
Eu stau singuru gânditoru ;
Par' cà simtu fiorulu mortii,
Cugetandu la viitoru !

Candel'a, sè mi se stinga
Ét'o, ét'o, c'a 'nceputu ;
Si-unu doru vine sè m'atinga :
Doru, ce vecinicu l'am avutu.

Cugetu tristu. Mintea mea sbóra
Spre unu locu ce l'am iubitu,
Spre o scumpa tierisióra
Unde 'n lume m'am ivitu.

Pe obrazu-mi lacrimel
Insírate se zarescu :
Dorescu campulu tierii mele
Si caminulu parintiescu . . .

Paris 20 Martie 1877.

B. A. Vinesiu.

MIRÉSA PENTRU MIRÉSA.

— Comedia in trei acte. —

(Urmare.)

Sempronescu : Eu asemenea sum in positiunea, in care te affi si tu acuma.

Iustinianu : Cum asiá ?

Sempronescu : Sum mire. Alés'a mea e domnisió-r'a Virginia Cicarescu, care in momintele aceste se afla aice.

Iustinianu : Asiá dara suntemu frati de cruce ! Primesce si tu felicitarea mea ! . . . Éta-ne doi ómeni ferisiti ! . . . (Pausa.)

Sempronescu : Esti tu deplinu fericitu ?

ocura Brennu la 390 a. C. a supra capitoliului, — si Brennu la 280 a supra oraclului Delphi in Greci'a.

²⁰⁾ Strabo, 316—318.

²¹⁾ Strabo 301.

²²⁾ Brennu la Celti insemnáza rege. Cá atari

Iustinianu : Ce întrebare ! Dar cum sè nu fiu ? !

Sempronescu : In adevèru întrebarea e cam curioasă, tocmai in momintele aceste ! . . . Cu toate aceste inse fîa-care mire si-o pune . . . Eu insu-mi inca mi-am pusu-o mai de multe ori.

Iustinianu : Si raspunsulu ?

Sempronescu : Nici odata n'am pututu sè-mi raspundu cu pozitivitate.

Iustinianu : Ce felu ? Au nu iubesci tu pe fiitorea ta ? Nu din iubire se marita ea dupa tine ?

Sempronescu : Ba da.

Iustinianu : Asià dara ce cauza poti avè sè te ingrigesci asià tare pentru viitoriulu teu ?

Sempronescu : O cauza foarte mare. Tu me cunosci. Scii cà am unu naturelu foarte inclinat spre melancolia. Pana candu me ocupam si cu literatur'a, toti mi-diceati cà opurile mele revèrsa pré multu sentimentalismu . . . E bine, frate ; insedar ori ce incercare, nu potu sè desbracu acèsta fire.

Iustinianu : Nici nu trebuie, ci numai s'o moderate. Fara de o parte óre-care de sentimentalismu vièti'a acèst'a ar fi pré prosaica.

Sempronescu : Pré bine, frate ! Inse acèsta teoria nu totu-de-una se póte traduce in realitate. Si unde sentimentalismulu dà de contrariulu seu, acolo armonia nu póte sè fîa completa, si ciocnirea e inevitabila. Unu sufletu vialu nu póte sè consune cu unulu sentimental. Éta caus'a care me pune pe gânduri ! Fiitorea mea socia, in contrastu cu alu meu, are unu spiritu foarte vialu. Me temu dara, cà de si acuma dius'a me iubesc, inse mai tardiu i se va face uritu de monotonia mea. Atunce apoi va incetà de a me iubi, éra eu asiu deveni omulu celu mai nefericitu !

Iustinianu : Conformu spiritului teu poeticu, si ingrigirea si deductiunea ta e pré escentrica . . . Eu nu credu, cà doue nature opuse sè nu póta traí bine la olalta. Din contra, sub impressiunea iubirii, fîacare renunciandu la unele pretensiuni estravagante, ele se apropia mai multu ; sentimentalismulu si-perde monotonia si se inzestrea cu umorulu voiosiei ; ér acèsta, lipsita de flusturaturile sale estravagante, se 'ncinge cu aureola unui sentimentalismu dragalasiu. Astu-felu apoi ambele parti devinu mai perfecte, mai placute, — si vièti'a li pare mai incantatore . . . Cu toate aceste inse, eu recunosc, cà tu ai cuventu de a fi ingrigitu. De la regul'a generala, stabilita de mine, sunt multe esceptiuni in vièti'a de toate dilele . . . Recunosc, càci eu inca me aflu in starea ta si consimtescu cu tine.

Sempronescu : Dar cum ?

Iustinianu : Raportulu intre mine si fiitorea mea e tocmai contrariulu aceluia d'alu teu. Eu sum flusturatu, si dius'a pré serioasa. De si noi asemenea ne

iubimu, totu acea nelinisce apesa sufletulu meu, care ingreuneza mintea ta. Eu inca me temu, cà intre spiritule nostre nu se va putè stabili definitivu o armonia completa. Si atunci amendoi amu fi nefericiti.

Sempronescu : Tocmai asià cà mine . . . E bine, frate, noi trebuie sè ne convingemu inca inainte de cununia, deca in adevèru suntemu iubiti, — si deca putemu sè speramu a fi iubiti totu-de-una de catra sociile nostre ? . . .

Iustinianu : Da, da ! Inse cum ?

Sempronescu : Spiritulu meu inclinat spre poesia, éta a si nascocitu unu planu. Ocasionea ni-lu ofere. Tu sè faci curte miresei mele, éra eu la a ta. Astu-felu gelosia ce noi vomu aprinde in ele, va fi mesur'a cea mai potrivita, prin care sè putemu apretiuí gradulu amorului lor. Primesci ?

Iustinianu : De si incercarea e cam periculosa, o primescu totusi, càci rezultatulu credu cà va fi bunu.

Sempronescu : Da, da ! Haidamu inse la dame, sè ni incepemu rolulu numai decatu.

Iustinianu : Ele se afla in gradina. (Esu ambii.)

Scen'a XI.

Stanu (imbracatu in uniforma de servitoru nemticescu intra prin usia din midilocu.)

Éta-me-su si eu de batjocur'a lumei ! . . . Auleo ce haine ! . . . Déca stapanulu meu m'ar pune in gradina intre straturi, toate paserile s'aru sparia de mine. . . Déca ómenii din satulu meu m'aru vedé, aru fugi de mine mancandu pamentulu . . . Si-ar face cruce, cà de necuratulu . . . Par cà sum unu spiridusiu cu mintea prin pruni . . . Séu unu pricoliciu, lupu in piele de omu . . . Unu vercolacu, care manca lun'a . . . Séu unu Solomonaru, care alunga norii ! . . . Auleo Dómne ! . . . La ce m'am alesu ! . . . Dar mustetile mele . . . Saracele ! . . . Nu le-asiu fi datu pe doi boi ! . . . (Pausa.) Dar titulele ! . . . Mancá-le-aru amarulu ! . . . Nici decatu nu-mi intra 'n capu . . . Ilutiu ! . . . Tustrii ! . . . Insedaru ! . . . Nu sciu ! . . . Apoi chiar sè le si invetiu, de unde sè iau capu, cà sè tînu minte, care dintre domnii acestia ce titula are ? . . . De buna séma voiu gresi . . . Apoi tîne-te la incurcature ! . . . Nici numele meu nu-lu mai sciu . . . Cum me si chiamo ? . . . Stanu ! . . . Ce neghiobia ! . . . Unu servitoru domnescu nu póte sè aiba asià nume mojicescu . . . (Cu fala.) Mai susu, frate, mai susu ! (Cu fala crescenda.) Pe mine me chiama „Jeanu“ !

Finea actului antaiu.

(Cortin'a cade.)

Actulu II.

(Altu salonu, mobilatu elegantu, dóue garniture, dóue usi, unu pianu.)

Scen'a I.

Veronica si *Gafia*.

Veronica : (inaintea unei oglindi mari cu picio-re.) Indesiertu nisuiesti, *Gafio*, a me convinge. Toalet'a acést'a nici decátu nu-mi place.

Gafia : Me miru, domnisióra, pentru cà e fòrte

Veronica : E bine, sunt dinsele gata ?

Gafia : Acusi.

Veronica : Poti merge.

Gafia : Nu me tramite inca ! Lasa-me sè me mai potu desfeta in toalet'a dtale ! Tiucu-o, tiucu ! . . . Dar inca hain'a de mirésa ! Abiá apucu s'o vedu. O sè fii mai frumósá decátu o imperatésá . . . Dar peste multu va fi óre nunt'a ? . . . O érta-me, domnisióra, dar mie nu-mi place, cà avemu asiá multi óspeti.

Veronica : Dóra pentru cà ai multu lucru ?

Imperatul Vilelmu.

frumósá. (Tocmindu o incretítura.) Eta câtu este de dragalasia ! Mi-vine s'o sarutu. Mai alesu sciindu, cà dta insa-ti ai cusutu-o. Chiar si unu modistu de la Paris ar admirá-o, si ar invidiá gustulu dtale. Ah ! ce minunata e ! Dar nici nu póte sè nu fia, déca o imbraci dta !

Veronica : Taci, ligusitóre ce esti !

Gafia : Vei vedé, cà si damele, cari au vinitu alalta eri la noi, inca voru fi de parerea mea, déca te-oru vedé.

Gafia : Ba nu . . . Dar de candu au vinitu damele aceste, domnulu Aureliu este atátu de ocupatu, incátu abiá i remane unu minutu dóue, cà sè vorbésca si cu dta.

Veronica : (cu neplacere) Curiósá observatiune !

(Va urmá)

Iosifu Vulcanu.

SECRETELE CASTELULUI.

— Romann, de XAVIER de MONTÉPIN. —

(Urmare.)

Peste o minuta séu dóue amendoi, tinendu in fia-care mana câte unu pistolu gata a-lu puté descarcá, disparura intre buruienele innalte, sub o gramada de crengi, de pe cari frundiele uscate inca nu ca-diura.

Cam unu patraru de óra trecù.

De si viniau incetu, venatorii se apropiau, si sunetulu ascutitu alu trimbitei loru ajungea din ce in ce mai tare la urechile marquisului si ale servitorulu seu.

Plugarii mergeau câte doi; unulu tinendu facli'a si neavendu alta arma decâtu o furca séu unu paru; celalaltu falosu cu vr'o pusca vechia, alu carei patu greu i frangea umerulu.

Aceia pe cari intemplanca órba i manà in directiunea fugariloru, trecura siantiulu in departare de patru pasi de marquisulu si si-urmara drumulu convorbindu.

Saint-Maixent se credea deja scapatu, dar de odata omulu cu pusca se oprì si dise sotiulu seu :

— Eh! Maclou, én uita-te la aceste crengi din siantiu; uu-mi pré vinu bine la socotéla. N'ar fi dóra reu sè le cam pipaimu cu vârfulu furcei, sè vedemu, nu cumva se aflá ceva de desubtu?

— E bine, usioru putemu sè facemu acést'a, — respunse Maclou, care se rentórse catra acelu punctu alu siantiulu, apoi se oprì in locu si si-indreptà furc'a spre crengi.

— Voiu fi strapunsu la pamentu, cá si unu li-liacu pe usi'a unui granaru! — cugetà Saint-Maixent. Spurcata mórte! . . . mai bine voiu luptá!

Elu sarì numai decâtu in picioré, aruncandu de parte de sine crengile uscate, cari nu-lu putura aperá, si-descarcà pistolulu spre Maclou, care cadìu cu fati'a la pamentu, — éra elu apucà a fugi, urmatu de Lazaru, in susu spre délu, a carui padure ascundea costisiele.

Sotiulu nenorocitulu Maclou si-duse iute pusc'a la ochiu si dadù focu; dar glontiulu seu se perdù fara s'ajunga la tinta. Apoi incepù a suffá in trimbitea din tóte puterile, neintrerunpendu-se decâtu cá sè strige si cu gur'a, câtu lu-lasan plamanile.

Acele dóue impuscaturi si aceste strigate vibrante, cari denunciau apriatu presinti'a celoru urmariti, facura sè grabésca intr'acolo toti gonacii, cari le audira.

Cerculu mare se rupse indata, si tóte facliile se vediu indreptandu-se de odata catra punctulu unde zacea cadavrulu lui Maclou.

Si nu peste multu omulu cu pusc'a se aflá incungiuratu din tóte partile.

Elu povesti ceea ce s'a intemplat si aretà directiunea ce apucara fugarii.

— Ei fugu spre ruinele de la Aiglepierre! — dise cu unu accentu de triumfu Médardu Taboureau, care se aflá intre gonaci si care éra unulu din cei mai infuriati. — I vomu prinde! Nu voru mai puté sè scape din manile nóstre!

Apoi, arogandu-si comand'a, cu unu felu de autoritate, care parù legitima tuturoru ascultatoriloru sei, adause :

— I vomu prinde víi si i vomu conduce cu tri-

umfu inaintea justitiei si la caleu! Urmati-me si voi! . . . La ruinele de la Aiglepierre!

— La ruinele de la Aiglepierre! — repetira plugarii, alergandu in urmele lui Médardu Taboureau, conducatorulu loru improvisatu.

XIII.

R u i n e l e .

Totu ce se intemplà din momentulu in care marquisulu si-descarcà pistolulu pana atunce, candu plugarii, supunendu-se la dupl'a dorintia d'a resbuná pe Maclou si d'a imparti intre sine cele trei mii de livre, se luara in urm'a fugariloru, se petrech in timpu mai scurtu decâtu ni trebù a povesti aceste.

Pe candu, dupa o fuga fórte repede de câte-va minute Saint-Maixent si Lazaru aruncara o privire in urm'a loru, spre a vedé ce distantia este intre gonacii loru, ei zarira cu o cuprindere usióra de intiesu, cá nici nu erau urmariti.

Facliile ardiende, alu caroru numeru se marià din momentu in momentu, formau unu cercu miscatoru in giurulu cadavrulu omulu omoritu de marquisulu.

— Ah! ce va sè dica ast'a? — murmurà Lazaru. — Ei mai cà ne aveau prinsu, si éta cà ne scapa! Omenii aceia colo de siguru si-au perdutu mintile! Sè profitàmu de nebun'á loru, cá sè mai resuflàmu putintelu; abia me mai tinu picioréle.

— Sè ne ferimu d'a ne oprì! — respunse gentilomulu.

— Nu mai multu decâtu o minuta, domnule marquis!

— Nici o minuta, nici o secunda. Dar nu intielegi tu, cà urmarirea va renepe mai cu focu, mai inversiunatu decâtu pan'acuma?

— Dar noi avem deja unu avantajiu.

— Avemu inca pré putinu. Apoi noi suntemu doi insi, si ei sunt dóra cincu sute; noi suntemu ostentiti, ei sunt odihniti; nu numai unulu se va gasi intre ei, cari voru fi in stare a ne intrece in intiéla. Sè grabimu sè sosimu câtu mai iute in vârfulu acestui déluti si sè ne ascundemu intre stancile séu ruinele cari lu-incununa, fiindu cà acolo vomu puté mai bine decâtu ori unde sè ne scapàmu si sè insielàmu pe gonacii nostrii.

In acestu momentu, si cá si spre a intari cuvintele rostite de marquisulu, strigatele mari repetite de tóte vocile incepura de nou sè sune inapoi'a loru, si gonacii renependu-si curs'a, apucara sè se urce pe cóst'a délutiului, cu facliile in mana, ceea ce dadea trupeii fuginde aspectulu unui siroi de focu.

— N'am disu? — murmurà Saint-Maixent, iutaritandu-se a merge mai repede.

Lazaru, impintenatu de frica, lu-urmà dara in apropiare nemijlocita.

Cei doi fugari n'avura trebuintia decâtu de câte-va minute, cá sè ajunga la murulu ruineloru de la Aiglepierre, locuintia vechia séu mai multu o forterétia, de jumetate ruinata cu doi secolu mai nainte, in urm'a unui asediulu lungu, sustinutu de stapanulu seu, si de atunce parasitu cu totul.

Fugarii alergara in acele ruine, chaosu maretiu, lespedi mari acoperite cu edera si buruiene mari, alu caroru vedere — sub lumin'a palida ce viniá de susu — oferia unu tablou intunecosu si ingrozitoru.

Ici si colo niste portice neatinse se deschideau spre unele sale gigantice, cari numai pareti mai aveau.

In loculu unde odinióra banchetau la mésa niste cavaleri veseli, in mijloculu saleloru crescúra arbori mari.

Treptele conduceau in susu numai in aerulu desiertu . . .

Unu turnu patratu, care avea o spartura adanca in cele trei aripi ale sale, parea a-si tiné echilibrulu numai cá prin minune.

Pe scurtu, partea din laintru a ruineloru infatísiá unu labirintu de sfarnaturi asiá de intortocatu, încátu parea fórte greu d'a puté gasi in elu pe cine-va, chiar in diu'a mare.

In mijloculu acestui labirintu marquisulu statú locului.

— Ómenii cari ne urmarescu, — díse elu, — sunt niste prosti si jumetate; ei nu se pricepu de felu la rolulu ce-lu jóca acuma. Ei trebuíá sè ne impedece cu ori ce pretiu d'a puté sosí aice. De óra-ce acuma suntemu aice, ei voru crede cá nici nu vomu mai esi, si voru perde timpulu pretiosu cantandu-ne in míle de ascundietóre, ce ofera aceste sparturi si desisiurile nepetrunse ale acestoru buruiene, edere si spini.

— Da, da, fara 'ndoiéla, — gângaví Lazaru. Dar in urm'a urmeloru nu ne voru gasi ei?

— Nu, pentru cá vomu fi departe.

— Asiá dara nu vomu remané aice?

— Nu, pentru cá vomu trece peste ruine si vomu continuá fug'a nóstra de cealalta parte.

Lazaru scóse unu suspinu adancu.

— Déca planulu meu tí-pare reu, sermanulu meu Lazaru, — adause gentilomulu, — eu nu te sílescu de felu sè te supuni; ai dreptulu de a nu me mai insoti.

— Unde vei merge dta, domnule marquis, acolo te voi insoti si eu, — response servitorulu. Déca totusi mi-am permis a scóte unu suspinu, caus'a e, cá sum pré obositu.

— Dar nu desperá, ci vina!

Apoi amendoi incepura sè mérga éراسi, si intrara intre daramaturi, inaintandu încátu i lasau pedecelule materiale nenumerate, de cari se loviu in intunericu, si cari i faceau sè se opréscá mai la fia-care pasiu.

In fine ei, nu fara multa ostenéla, ajunsera la cea din urma ingraditura a ruineloru forteretiei.

Se urcara cu multa sila pe murulu grosu, din care numai fundamentulu de granitu mai stá; dar, in momentul in care ei credeau cá nu mai au decátu sè sara in campia, stetera locului cu spaima, scotiendu amendoi de odata unu strigatu de gróza.

De cealalta parte a acestui muru, de care se tíneau acatiati prin unghiele loru, ei zarira o prepasthia infricosiatu-anetitóre; adancimea acestei prepasthii se perdea in intunericu, apoi, mai departe, cu trei sute de picióre mai in josu, sub intunericulu de nópte, pe care lu-albíá lun'a resarinda, se zariá orizonulu tremurátoru alu unei regiuni muntóse acoperita cu paduri.

Éta caus'a infricosiatei desamagiri a persóneloru nóstre! Colin'a, pe a carui frunte se aflau ruinele forteretiei d'Aiglepievre, se innaltá de catra miédia-di incetulu cu incetulu, — pe candu aceea de catra miédia-nópte se incheiá de odata intr'unu felu de stanca,

mai cá acele ce se afla pe malurile marii in Normandia.

Pe buz'a acestei stance, despre care ai fi dísu cá e taiata in granitu de securea cutarui gigantu, érá asiediatu murulu de ingradire.

Diu'a, de pe acestu muru, privirea petrundea in departare de cinci-spre-diece míle.

— Sè ne 'ntórcemu calea, — díse iute marquisulu, — si-apoi draculu sè ni permita cá sè putemu esi din aceste ruine.

Nu mai érá timpú!

Saint-Maixent si Lazaru, sosindu la marginea esterióra, vediuera luminele facliloru rosindu cerulu, si plugarii formandu o bariera infrangibila, de-a lungulu celoru trei parti, pe cari se putea urcá la ruine.

Ei erau asiá de multi, încátu ânelele acestui lantiu víu de pazitori mai cá se atingeau si formau patru rónduri.

Toti acei ómeni pareau veghiatori si linisciti, radiemati unii pe furcile séu parii loru, alti pe puscile loru ruginite.

Ei avura precautiunea d'a se asiediá destulu de departe de muru, cá nu cumva o lovitura de pistolu, trasa dintre ruine, sè póta petrunde pan'acolo.

— Ticalosii, ne-au prinsu! — díse incetu Saint-Maixent cu manía fórte mare. Ah! ei au sciutu ce facu lasandu-ne sè fugimu, fara cá sè para a ne urmari. Ei au sciutu bine, cá noi vomu grabí a ne ascunde aice, si cá ne voru prinde tocmai asiá de usioru cá si lupii prinsu in grópa.

Elu se oprí, spre a dá din picioru cu manía si spre a-si infige unghiele in carnea de pe peptu.

— Ei vreu sè astepte diu'a, — continuá elu apoi, si atunce voru vini sè ne omóra cu furc'a séu cu pusc'a, afara de cumva nu voru preferi sè aprinda buruienele ce ne ascundu, spre a ne nadusi de fumulu, cá vulpile in visuinele loru!

Saint-Maixent si-inchiná capulu pe peptu si si-frangea manile. Ide'a, cá elu fugí in cursa de buna-voia facea sè-i palpitate durerosu fibrele cele mai viue ale ambitiunii sale.

— Sè vina! — continuá apoi elu peste unu momentu. Celu putinu, de cumva noi trebuie sè perimu, multi din ei voru cadé inaintea nóstra! Vina dupa mine, Lazare, si sè ne intarimu cá sè putemu resiste pana la cea din urma resuflare . . .

Amendoi se 'ndreptara éراسi catra murulu ruineloru, si nu intardiara sè soséscá la piciórele acelui turnu innaltu patratu, alu carui vèrfu dominá totu regiurulu.

Precum amu dísu, o spartura mare se aflá in cóst'a acestei masse de pétra.

— Domnule marquis, — díse Lazaru aretandu colossulu, — loculu acesta nu-mi pare reu. N'amu puté sè intrámu in elu si sè ne baricadámu intr'insulu cátu mai bine? La draci, ar fi usioru.

— Ide'a e buna, — response Saint-Maixent, — dar spartur'a e fórte larga. Va trebui sè lucrámu si sè ne ostenimu multu, cá s'o putemu inchide.

— Mai putinu decátu ce credi, domnule marquis. Turnulu din laintru e plinu de petre. Nu va trebui dara, decátu sè le impingemu si rostogolimu. Mai de graba decátu o óra spartur'a va devini nepe-trunsa.

— Nu-mi pasa, sè 'ncercámu dara!

Gentilomulu si servitotulu se coborira in sal'a larga si patrata a turnului, care a formatu candu-va punctulu centralu alu castelului, cá o a dóu'a forterétia in mijloculu celei din afara.

Treptele de granitu ale unei scári se 'ncrustau inca in unulu din pareti, inse plafondurile etagelor si chiar vârfulu s'au derimatu de unu secolu.

Daramaturile loru umplura sal'a de josu pana la o innaltíme óre-care, si nu lasara liberu decátu numai unu singuru locu fórtu curiosu, si acoperitu si acel'a de nisce spini ai unei vegetatiuni bogate.

Saint-Maixent se asiediá langa spartura, si Lazaru incepú sè-i pórtu róndu pe róndu niste petre si lespedi frante, pe cari le aruncá unele peste altele, fara sè se astepte la vr'unu resultatu calculatu inainte.

Elu voiá numai sè inchida usi'a destulu de bine, cá sè póta omóri pe mai multi inainte d'a se ocupá baricad'a.

Lazaru lucrá cu diligintia mare, si marquisulu — pe care convingerea capetata, cá nu va murí fara lupta si fara d'a se resbuná, lu-facú sè gasésca situatiunea mai putinu grea — desvoltá curagiu in lucrarea sa.

Turnulu din laintru erá asiá de intunecosu, incátu cei doi ómeni — la patru pasi unulu de altulu — nu se puteau vedé.

De odata Saint-Maixent audi o voce plangatóre, a servitorului seu, care strigá :

— Domnule marquis, vina de-mi ajuta! Domnule marquis, intinde-mi man'a, in numele cerului! Eu cadu josu in fundu! Grabesce! La draci! Abiá mai este timpu!

Gentilomulu se apropiá iute de loculu de unde se audia vocea, si loculu erá tocmai acel'a despre care amu vorbitu, adeca plinu de spini.

Abiá vini elu acolo, abiá se aplecá spre Lazaru, care se svêrcoliá intre niste buruiene, si éta pamentulu cadiu sub piciórele sale. Spinii n'avura puterea sè póta suportá greutatea a dóue corpuri. Stapanulu si servitorulu disparura de odata in spartur'a rotunda si larga, si velulu de verdétia se 'nchise éراسi a supra loru.

XIV.

L a t i n t a .

In momentulu in care crengile subtiri ale arborilor se lasau in josu sub greutatea fugariloru, o idea repede i plesni cá fulgerulu prin mintea marquisului.

— Suntemu ingropati in vr'unu locu ascunsu! — si-dise elu. Totulu s'a finitu. Inainte de trei secunde vomu perí cu deseversíre.

Servitorulu, totu asiá stricatu cá stapanulu seu, inse mai putínu curagiosu decátu acel'a, de óra-ce erá mai naivu, strigá cu voce nalta, cu o devotiune de circumstantia :

— Sfinte Lazare, cinstitulu meu patronu, aibi mila de mine!

Gentilomulu si complicele seu inse se liniscira numai decátu, cáci abiá incepura sè cada, se si oprira la o adancime de diece séu dóue-spre-diece picióre, pe unu pamentu umedu si móle, fara sè fi patítu vr'unu reu.

— Ah! la draci! — murmurá Lazaru, — pu-

temu sè ne felicitámu, domnule marquis, cáci éta scapáramu frumosielu! Pe onórea mea, acést'a-i o frumósa aventura! Pe toti dracii iadului! eu credu, cá nimernicii cari ne urmarescu nu voru avé de curendu ide'a sè ne caute aice!

— Si eu credu ast'a, — response Saint-Maixent, pipaindu cu man'a paretii netedi si fara de nici unu coltiu, de care s'ar fi pututu acatiá cu piciórele séu manile, — inse mi-i frica tare, cá nu vomu mai puté scapá d'aice . . . Ai dreptu, cá ei nu ne voru gasí in fundulu acestei pesteri; inse, fiindu cá eu nu vedu nici unu modu d'a esi, noi vomu perí aice misielesce, si timarturisescu cá acésta prevedere nu me seduce de felu. A murí luptandu, a cadé pe o multíme de cadavre, a me inecá in valuri de sange, mi-arú suride multu mai placutu.

Lazaru simti unu fioru trecéndu prin corpulu seu.

— Asiá dara . . . asiá dara . . . gângavi elu, — noi suntemu ingropati víi?

— Cam asiá?

— Nu ni-a mai remasu nici cea mai mica sperantia?

— Nu pré, dieu.

— Cum sè scimu ceva siguru?

— Ai dóra din intemplantu vr'unu amnaru in pusunaru?

— Am unulu, domnule marquis; ce sè facu cu elu?

— S'aprindi o bucata de iésca.

Lazaru grabi sè faca acést'a.

Pe candu elu batea amnarulu, Saint-Maixent si-spintecá cârp'a de pusunaru; din o parte dint'r'ins'a facú o legatura, in care puse ésc'a aprinsa cu o schintea; legatur'a se aprinse incetu, si dupa ce gentilomulu o suflá, esí din ea o flacara venetia.

Acésta flacara, luminandu slabu giurulu pesterii, permisese sè se véda 'n parete, mai josu la pamentu, o deschidiatura destulu de larga, cá sè póta trece prin ea unu corpulu de omu tupilindu-se in cátu-va.

Saint-Maixent intinse in acea deschidietura fali'a improvisata si simtí anim'a-i palpitandu cu focu, zarindu la acea lumina palida prim'a trépta a unei scári, care dá josu in niste adancimi misterióse.

— Éta cá e cu putintia dóra sè putemu scapá, — murmurá elu. Aceste trepte de siguru conducu la suteranele castelului, si cine scie déca nu josu dá in aceste cripte de vr'ó usia necunoscuta de nimene!

Lazaru, chiar asiá de gata pentru incredere absoluta, cá si pentru descuragiare completa, si-retinú in sila espressionile bucuríei sale.

— Déca dta, domnule marquis, vei binevoi a me iertá, — dise elu, — voiú merge inainte, cá sè studiezu calea.

— Du-te! — response gentilomulu cu unu suritu, cáci elu cunoscea bine motivulu acelui zelu frumosu.

Lazaru nu lasá sè i se repetiésca de dóue ori.

Elu grabi a se coborí in deschidietura, si a strigá de acolo, cá treptele, de si sunt strimte, totusi parú a fi atátu de solide, cá si candu numai de curendu s'aru fi facutu.

Saint-Maixent urmá servitorului seu, si amendoi, luminati slabu de foculu rosíu alu cârpei, care nu

mai dadea flacari, ci se consumá incetisoru, apucara sè se scobóre.

Câtu timpu durà acésta scoborire? Dóra celu multu unu patraru de óra, dar aceea loru li se parù cà nu se mai fhiesce.

Treptele urmau dupa trepte, tóte umede si alunecóse, intre cei doi paretí, din cari ici colo isvoríau picuri de apa.

In asemene impregiuràri, lucru fhiescu, cà ori cine nu mai scéie nici de timpu, nici de distanti'a ce a facutu.

Marquisulu si servitorulu seu incepura a resimtí o impressiune asemene aceleia, care urméza dupa unu visu greu. Li se pareá, cà o scara de dina si-inmultiesce sub piciórele loru treptele sale fantastice, si cà acésta scara i va conduce — spre nenorocirea loru — tocmai in fundulu pamentului.

Lui Lazaru i si pareá reu, cà a incercatu sè se scobóre, si incepù érasí a se adressá cu cea mai buna credintia catra patronulu seu, cerendu-i protectiunea.

Marquisulu, mai putínu accesibilu pentru temerile superstitiose, fu cuprinsu totusi de o mirare, care mai cà erá spaim'a.

Spre norocirea fugariloru, vederea acést'a posomorita se schimbà indata.

Spaciulu deviniá din ce in ce mai ingustu intre cei doi paretí; treptele incetara, si Lazaru — care mergea totu inainte — se aflá intr'unu felu de coridoru boltitu, bine planatu, care conducea intr'o mica pestera naturala, a carei usia — mica si de forma neregulata — erá mascata de totu prin niste tufe de spini si de unu desisiu cu greu de petrunsu.

Spre a-si face esire printre acesti spini neregulati si incolaciti cá niste sierpi, ei fure siliti sè se serve de cutítu, si fugarii numai cu manile pline de sange si cu vestmintele mai de totu spintecate — putura scapá din ghiarele tufeloru dese secularie.

In fine ei erau liberi! liberi sub ceriulu plinu de stele! in fundulu vâii, la piciórele acele stanci, alu careia piscu erá incununatu de ruinele de Aigle-pierre.

Saint-Maixent numai decátu si-sciù esplicá acésta scapare cá prin minune.

Vechii domni ai castelului cladira cu spese mari acea scara scumpa, care de acolo se urcá pana dincolo prin cóstele délului. Prin acésta scara aceia si-pregateau unu mijlocu siguru de fuga, in casu de trebuintia, candu castelulu avea sè fia luat cu puterea si predatu in urmarea unui assediù séu a unei lovituri neasteptate.

Intemplarea facù pe gentilomulu si pe servitorulu seu sè descopere acea esire misterioasa, uitata de dóue sute de ani, si care dóra avea sè remana pentru totu-de-una necunoscuta.

— Amu scapatu! — dise marquisulu. Plugarii voru crede, cà suntemu intre ruine; ei sunt convinsi, cà nu putemu esi din ele, -de cumva celu putínu nu avemu aripi sè sborámu. Celu putínu dóue óre ei ne voru totu cautá sè ne prinda. Acésta incredere a gonaciloru nostri face càile libere inaintea nóstra, si noi inainte de dóue dile vomu sosí in castelulu de Rahon.

— Cerulu sè te asculte, scumpulu meu stapane! — dise servitorulu. Dar, te intrebu, ce s'ar fi alesu de noi, de cumva eu n'asiu fi avutu gândulu fericitu d'a

me lasá sè cadu din innaltímea aceea? . . . Eu nu sum bigotu, oh! nu, si totusi asiu aprinde din totu sufletulu meu o lumina santului Lazaru, cinstitului meu patronu!

Marquisulu dadù din umeri cu nepasare, dar nu crediù potrivitu a combate ceea ce elu numiá prejudetie de risu ale unui sufletu slabu, si dise cu voce nalta:

— Haidamu!

Nu vomu urmá fugarii in ratecirile loru nóne prin padurile stufóse si vâile pitoresci din Auvergne de susu.

N'avemu d'a relatá, in decursulu intempláriloru din urma nici o aventura mai petrundiátore, nici unu pericolu seriosu, vrednicu de a stérni curiositate si d'a atrage atentiunea cetitoriloru nostrii.

Saint-Maixent si Lazaru, ferindu-se cu precautiune de drumurile mari si càile umblate, n'avura decátu numai câte-va intalniri, si acele nepericulóse.

Putinii plugari, pe cari i intelnira pe drumu, vedendu-i in o stare atátu de deplorabila, cu hainele rupte si mergéndu pe josu; erau de parerea cà sunt niste tigani si li dadura buna pace.

Panea si patrarulu de caprióra, aduse de Lazaru, i dispensara d'a trece pragulu cutarui hotelu, séu alu unei casulí de campu, séu alu ori ce felu de casa.

Butelí'a de vinu, ce e dreptu, s'a spartu in pusunarulu servitorului, candu se rostogolira din ruinele de la Aigle-pierre, inse dinsii treceau la totu momentulu pe langa unu ríu, a carui apa curata si própseta le stemperá setea.

Ei inaintara, fara d'a trece prin orasiulu Mauriac; se orientara de nou, si in sér'a dilei a dóu'a, cam in murgulu noptii, candu sórele sfintiea la apusu intr'unu chaosu de nori, pe cari i inflacará cu radiele sale din urma, ei se urcara in vêrfulu unui délú, de unde privirea putea sè strabuta la o departare mare.

Fatia de ei (de cealalta parte a vâii inverdíte si cam adance, in care niste salcii bebrane si plopi mari incungiurau unu micu lacu de pesci), se innaltíá o zidire de esterioru domnescu.

O promenada lunga de castani gigantici conducea la niste locuinte mari, construite din caramidi rosie, cu incadraturi de pétra sculpata, si incoronate cu niste acopereminte tiutiuite, cu vêrfuri de plumbu ascutite.

Patru turnurele inzestrau cele patru coltiuriale edificiiului.

Aceste lucrári architecturale, tóte frumoase si elegante, se reflectau in ap'a limpede si afunda, ce scaldá fundamentulu castelului.

Dinapoi se resfatiá unu parcu fórté mare cu arbori gigantici, séu mai bine a dice o adeverata padure, inchisa intre muri si de siantiuri fórté mari. Intinderea acestui parcu erá atátu de mare, încátu se putea vená intr'insulu in cursa cerbulu, caprióra si gli-ganulu.

— La draci! — esclamá Lazaru entusiasmatu, — acést'a resiedintia e celu putínu a unui principe, si domnulu nostru regele — credu, cà s'ar aflá intr'ins'a chiar atátu de bine cá si in Louvre.

Cam la cinci-dieci de pasi de fugari, unu ciobanelu cu privire melancolica si-paziá caprele.

Saint-Maixent i fach unu semnu.

Ciobanelulu se apropià incetu.

— Baete, — lu-intrebà marquisulu, — a cui e castelulu acest'a?

— Castelulu acest'a e alu unui domnu bunu, domnulu nostru, contele de Rahon, pe care Dumnedieu sè-lu tina! — respunse baiatululu.

Marquisulu tresari de bucuria.

In fine elu sòsi la tinta cu asià focu dorita si asià greu ajunsa.

— Ôre a casa-i domnule conte? — intrebà elu de nou.

— Da, da, si inca dimpreuna cu dóm'n'a sa! o dama fôrte brava si mai buna decâtu multe! Ea m'a imbracatu cu haine nôue pentru dumineci, asià si pe cei trei frati ai mei mai mici, necalculandu cà ea a daruitu mamei mele bani de argintu.

Saint-Maixent dadù baiatululu o moneda si dise lui Lazaru:

— Haidamu!

Dinsii se coborira apoi pe còst'a colinei inverdite, si peste o jumetate de ôra sosira la promenad'a cu castani, si apoi trecura prin ea.

In urma ei sosira la o grathia monumentală, care de-a supra erà inzestrata cu insemnulu lui Rahon, o corôna cu nôue margele.

Sôrcele si-stinse radiiele sale din urme, nôptea urmâ dilei...

XV.

Contele Rahon.

In drépt'a si in stang'a grathiei de feru, si sub grupele de tei a unei promenade frumôse, se naltiau dône pavilône cochete, clădite din pétra cioplita, acoperite cu table de pala, si avendu catra promenada niste feresti innalte, in cari câte o cruce latina incadrâ stielele compuse, intocmai cà cele din o capela, taiate in patru cornuri si cuprinse la olalta cu plumbu.

Unulu din aceste pavilône servià dreptu locuintia portarului; celalaltu erà locuintia pazitorului de venatu, — insarcinatu a nume a supraveghia parculu.

Saint-Maixent apucà lantiulu de feru care atêrnâ d'a lungulu unuia din stêlpîi grathiei si lu-trase cu putere, facêndu asià sè sune unu clopotielu de marime nu pré indatinata.

Acêsta tragere puternica nu putea anuncia, dupa judecat'a portarului castelului, decâtu unu ôspe de importantia innalta. Prin urmare acestu diregatoru, unu omu mare si grosu, cu o fatia impertinenta si rosia, imbracatu in livre'a Rahoniloru, se cobori iute pe cele trei trepte, prin cari se ajungea la pórt'a din pavilonulu seu, si grabi câtu putù de tare catra grathia de feru.

Mirarea si indignatiunea lui inse fu de totu mare, candu la lumin'a lunei vediù, cà nici unulu din cei doi sositu nu avea sabia; cà fia-care din ei avea barba de mai multe dile nerasa; niste fetie posomorite si fara colóre, perulu disordinatu, pelerfi turtite, vestiminte rupte, si cà in fine amendoi vinira pe josu.

Unu equipagiu atâtu de ticalosu, si niste fetie atâtu de deplorabile, nu puteau sè fia decâtu ale unoru vagabundi, ale unoru aventurieri, sèu fara 'ndoicla ale unoru cersitori, dôra alu unoru talhari; pe scurtu. in totu casulu, ale unoru strengari.

Si astfel de blastemati si-permissera a trage clopotielulu la pórt'a de onóre a castelului de Rahon, — cà si candu n'aru mai fi fostu altu lucru, decâtu sè se conturbe, decâtu sè mérga a conversá cu ei prin grathia de feru.

In adevèru, erà unu ce ne mai pomenitu.

Asià dara portarulu plinu de mania, aruncà a supra loru o privire fulgeratóre, si strigà:

— Netrebnici ce sunteti, dar sciti cà ve trebuie o dosa de nerusinare fara parechia, spre a face unu sgomotu atâtu de mare la pórt'a unui castelu cà si acest'a!? Nu sciu ce me retine sè nu-mi chiamu ómenii, sè ve bata cum se cade, sèu sè nu asmutiescu canii spre voi!

— Omulu acest'a e nebunu, — si-dise Lazaru scandalisatu adancu. E dreptu inse, — adause elu, — cà in momentul acest'a nu pré avemu unu esterioru cinstitu.

Saint-Maixent la rôndulu seu privia situatiunea din partea sa comica, si abia putea sè-si retina risulu ce voia sè erumpa.

— E bine, sè vedemu ce voti? — incepù érase portarulu cu îngâmfare fôrte mare, — ve svatuiescu sèmi respundeti iute, càci am fôrte putinu timpu de perdutu, si ve lasu aice, decà nu voti vorbi numai decâtu.

— Binulu meu omu, — respunse Saint-Maixent cu liniscea cea mai mare, — vreu sè vediu pe contele Rahon.

Portarulu si-puse manile pe siolduri, si incepù a ride, încâtu totu corpulu seu se cutremurà.

— Ah! ah! ah! — strigà elu apoi, — va sè dica, voiesci sè vedeti pe domnule conte, de totu simpla. Nu cumva ti-a plesnitu prin minte, cà domnulu conte primesce asià pe celu d'antâiu viniu? Scôte-ti acesti gargauni din minte! Dar decà vrei sè ceri vr'unu daru, spune-mi acêst'a lamuritu, fara intortocari. Voiu face totu ce va fi cu putintia sè facu pentru tine.

Gentilomului nu-i mai vinià sè rida. Elu incepù a se simti maniandu-se grozavu pentru acêsta nerusinare.

— Nu vorbi asià multu, — dise elu in tonu impunetoru, care de si in haine derangiate — tradá pe domnulu mare. Sè scii, nebunele, cui vorbesci, si insciintièza pe contele de Rahon, cà rud'a sa, marquisulu de Saint-Maixent, cere sè póta vorbi cu elu numai decâtu!

Portarulu incremenì si se uimi cà pisc'a ce ar vedé unu siórece prefacêndu-se intr'unu cane in ghiarele sale.

Candu si-vini in ori, fizionomia, miscarea, voce, purtarea sa, trecura prin o schimbare repede, si servilismulu celu mai umilitu inlocui fara trecere impertinentia cea mai obrasnica.

— Ah! domnule marquis, — gângavi elu, — domnule marquis! Eu sum unu prostu si jumetate, unu taia-fuga nevrednicu de mania dtale. Decà domnulu marquis mi-ar fi facutu onórea sè-si spuna numele...

— Dôra nu m'ai fi amenintiatu cu bataia, — lu-intrepupe Saint-Maixent. Esti unu ticalosu! Dar sè finimu, si fâ dara sè nu asteptamu multu timpu afara. Pe pretiulu acesta voiu iertá secatur'a-ti necalificabila.

(Va urmâ.)

S A L O N U :

Calindarul septemanei.

Dumin.	20	1	E. 6 florii. ss. Alesandra, Claudia.
Luni	21	2	cc. pp. Iacovu Mart., Viril.
Marti	22	3	s. st. m. Vasiliu. ss. mm. Calin., Vasil.
Mercuri	23	4	s. m. Nicon. c. p. Georgiu celu Nou.
Joi	24	5	cc. pp. Artemon, Zaharie, Martin.
Vineri	25	6	Bunavestire. ss. mm. Pelagia, Teod.
Samb.	26	7	ad. arch. Gav. 26 mm. din Gotia.

Din Bucovina.

In 25 fauru 1877 au trecut 100 de ani, de candu Bucovina forméza o particia mica din marele imperiu austriacu. Sè vedemu acuma cum i caracteriséza acestu seclu pe romanii bucovineni:

O carte intitulata : „Culturzustände im Herzogthume Bukovina, zusammengestellt für die bukovinaer Handels- und Gewerbekammer durch ihren Sekretär Andreas Mikulicz im Jahre 1875 bei Gelegenheit der hundertjährigen Jubelfeier der Vereinigung dieses Herzogthums mit dem österr. Kaiserstaate, und der Eröffnung der k. k. Franz-Josefs Universität in Czernowitz“, raportéza despre poporatiunea Bucovinei in anulu 1775 astfeliu : „Pe timpulu impreunării cu Austria numerà Bucovina 75,000 locuitori si a nume : 35,000 romani, 12,000 ruteni, 8,000 israeliti, armeni si tigani, si 'n orasiere : Cernauti, Sucéva si Radautiu putini germani. Astadi inse — adeca in an. 1875 — are Bucovina 543,426 locuitori si a nume : 221,726 romani, 202,700 ruteni, 43,474 germani, 51,617 israeliti, 9,238 unguri, 3,260 lipoveni, 1087 slovaci, 10,307 locuitori de alte nationalitati, dintre cari cei mai multi sunt poloni si in urma 17 muhamedani.“

Déca comparàmu noi acuma datele statistice respective din anulu 1775 cu cele din anulu 1875, si presupunemu totu-odata, cà Miculicz sub acei putini germani — ce s'aru fi aflandu in anulu 1775 in orasiere Cernauti, Sucéva si Radauti — intielege numerulu de 20,000 pentru completarea deplina a numerulu de 75,000 locuitori peste intregu pamentulu Bucovinei, ceea ce inse nu se pare a fi pré adevératu (póte cà numerulu de 75,000 este o eróre de presa, séu unu misteru de politica) apoi vedemu urmatórele: Elementulu romanu formá in Bucovina in anulu 1775 aprocsimativu majoritatea, séu déca admitemu chiar presupunerea de mai nainte, apoi totusi erau numai 5000 locuitori neromani, elementu prevalentu. (Neaparatu de trebuintia este inca aice sé insemnàmu, cà pe timpulu acest'a se aflau numai fórté putini israeliti pe teritoriulu Bucovinei.) In 1875 inse, numerile ni vorbescu si ni arata destulu de chiar si invederatu, cà numerulu prevalentu alu neromaniloru bucovineni e de 99,974 locuitori, asià dara mai cà cu 95% mai mare decàtu celu din anulu 1775. *) Si-apoi óre ce va sé dica proporti'a numerulu de 5000 cu cea de 99,974 in decursu de unu seclu intregu? Acésta proportie arata destulu de chiar, cà numerulu neromani-

loru in Bucovina din di pe di ce merge se totu marcesce, pe candu cela alu romaniloru se totu mic-sioreza.

Ce e dreptu, romanii s'au inmultitu in restimpulu de la 1775 pana la 1875 considerabilu, si a nume aprocsimativu in proportia de $35 : 221 = 1 : 7$; dara neromanii s'au inmultitu si mai multu si a nume cam in proportia : $40 : 322 = 1 : 8$ (séu, déca eschidemu presupunerea nóstra de mai susu, atunci s'au inmultitu ei inca si mai multu, adeca 'n proportia : $20 : 322 = 1 : 16$.)

Si óre cari sunt cauzele acestei imputinàri a romaniloru? Si ce consecintie póte sé traga dupa sine acésta imputinare neintrerupta?

Cauzele potu sé fia naturalminte numai dóne, adeca : Séu continu'a inmigrare de straini feluriti in tíera si impamentenirea loru in posesiunile romaniloru; séu miseri'a materiala a Romaniloru indigeni in urm'a opresiunii loru din partea conlocuitoriloru de alte nationalitati. Astadi casulu celu d'antàiu provine mai raru, ér celu de pe urma e totu-de-una la ordinea dílei.

Dara déca e asià, apoi intrebàmu mai departe : Cari sunt cauzele miseriei materiale a romaniloru bucovineni? Aceste sunt mai cu séma 3 si a nume : Mai antàiu egoismulu si indiferentismulu aceloru ce aru puté sé invetie pe bietu poporulu nostru, cum sé traisca in lume, dara nu facu acést'a; apoi beutur'a rachiului — hârletulu ce-i sapa tieranului nostru de viu mórmentulu — si in urma slabatiunea poporului romanu insu-si de a se 'ndestulá cu câtu se póte de putinu, si a remané mortisu pe langa prejudetiele sale primitive in privinti'a culturai spirituale, ceea ce inse nu e peccatulu lui, ci aceloru responsabili, in a caroru mani conducetóre s'au increditu si se increde víitoriulu lui.

Abstragèndu acuma de la tóte, voiu sé me marginescu numai la aceea, de a aratá, cari si câtu de triste sunt urmàrile beuturii rachiului pentru poporulu romanu bucovinénu, si ce-lu astépta pe elu in víitoriu — déca nu se va pune stavila acestui reu :

Ícon'a cea mai viua despre acestu reu — inra-decinatu deja de multu in Bucovina — ni-o infatisiéza colónele foi Cernautiului, asià numita „Czernowitzer Zeitung.“ In fia-care numeru din fói'a acésta se publica mereu, cà realitãtiele cutaroru séu cutaroru 2 séu 3 romani se voru vinde la licitatie. Dara din ce cauza? Pentru cà cutare séu cutare israelitu l'a pèritu diregatorfei din districtulu respectivu pentru óresi-care suma ce romanulu i datoríá. Curiositatea te surprinde candu vedi, cà numai nume romanesci vinu la ivéla, dara ce-i de facutu? Adevèru-i adevèru si trebue sé remana adevèru.

Si care e caus'a datoríei? Nime nu póte negá, cà n'ar fi rachiulu! Si déca acestu reu si-va intinde ghiarele sale totu mai multu a supra romaniloru bucovineni, la ce trebue sé ne asteptàmu pentru víitoriu? Inca unu seclu, si romanii din Bucovina s'au stinsu de pe fati'a pamentului ei, cà norii inaintea unui orcanu cumplitu!

Constantinu Morariu.

*) N. B. Astadi sunt in Bucovina dupa calcululu lui Mikulicz 51,617 israeliti.

CE E NOU?

Damele romane din Ploesci, sub directiunea unui comitetu compusu din dómnele Zoe Scortianu, Adelaida Cantily, Ana G. Ionescu, Ecaterina Ciocareanu, Sevastia P. Tanescu, Ecaterina G. Pappa si dn'a Georgescu, au datu la 12/24 martiu o serata dantianta in folosulu saraciloru de acolo.

Dlu George Baritiu, dupa cum aflámu din „Gazet'a Transilvaniei“ zace bolnavu in aprindere de plumani; inse dilele crisei au trecut deja. Câta intristare a causatu scirea despre ból'a binemeritatului nostru barbatu, totu asiá mare bucuría va stérni si resanetosierea lui.

Camer'a Romaniei au votatu ajutórele despre cari amu vorbitu in numerulu trecut, si a nume dlui Boliacu câte 400 lei pe luna pana candu va traí, éra dlui Papíu câte 300 lei pe luna pana la finea anului curinte, candu va incepe a-si luá pensiunea.

O splendida serata in palatulu principelui si principesei Alesandru Stirbei in Bucuresci. Acést'a serata s'a tinutu la 5/17 martiu, si „Press'a“ ni-o descrie astu-felu: Toaletele se intreceau prin eleganti'a lor; vomu citá pe: P-s'a Stirbei, gingasia in toalet'a sa alba de tul, cu atlasu albastru; pe gratiós'a dn'a Rosnovanu cu rochia de faille albastra-pal, cu galbenu; dn'a Basile Boeresco se distingea prin toalet'a sa de atlasu, lila deschisu, cu dantele Brusel si liliacuri albe si lila; dn'a Grigore Sutiú purtá cu distinctie o toaleta alba cu firu, tiesatura nationala; dnele Ferikydi aveau toalete albe cu negru, cu multu gustu; dn'a Franck se remarcá, cá totu-de-una, prin gratiele sale; dn'a P. Gradisteanu avea o frumósá toaleta alba. Nu vomu uitá pe multu gentil'a dn'a Sultana Ghica, in toalet'a sa de totu alba si fórte bine purtata. Dn'a de Sturza purtá atátu de bine o toaleta rosa cu margaritarelu. Dnele Moscu si C. Filitis aveau asemenea toalete bine reusite. Din frumosulu grupu de domnióre, ce impodobia balulu prin gentiletiea lor, vomu citá numai pe cele cari apareau pentru prim'a-óra in salónele nóstre: erau placutele dre Gr. Porumbaru si Guillome, amendóue cu rochii albe. Nu ne putem opri a citá si pe dr'a Lucia Ghica, care scie totu-de-una a place prin simpatic'a sa figura. — Principele si principesa Stirbei faceau cu amabilitatea care i caracteriza onorurile seratei, a carei cotillonu a fostu unulu din celu mai animate ale acestui sesonu, prelungindu-se pana la 7 óre de deminétia.

Imperatulu Vilelm la 22 martiu a serbatu a 80-a aniversaria a vietii sale. Serbarea s'a facutu la Berlinu cu multa pompa. Din incidentulu acest'a publicámu si noi portretulu din nrulu de fatia.

Tulburárele din Orientu au intratu érasí intr' unu stadiu nou. Din conferinti'a lui Ignatieff la Londra nu s'a alesu nimica. Guvernulu anglesu n'a subscrisu actulu concipiátu de Russi'a, ci a pretinsu, cá mai antáiú Russi'a sè-si tramita armat'a a casa, ceea ce Ignatieff a refusat. Apoi elu s'a rentorsu la Paris, Viena, Berlin si de acolo va merge a casa. Ce va urmá apoi? — scimu toti: resboiulu. Muntenegrinii inca n'au facutu pace cu turcii.

Camer'a depntatiloru, inca inainte de a se desparti, a votatu ministrului de finantie o imputernicire, cá sè póta contractá unu imprumutu nou de 76 $\frac{1}{2}$

milióne. Apoi s'a amanatu pana la 21 aprilie. Dintre deputatii romani, cei ce se giréza cá „mari nationalisti“ — nici unulu n'au fostu de fatia la acésta siedintia. „Ce sè cautámu la Pesta?“ — dicu ei. In adeveru ar fi de prisosu a vini susu, candu diurnele se potu tramite si pe posta. Precum aflámu, li s'a si tramisu.

Biserica si scóla.

Sinódele gr. or. din Sibíiu, Aradu si Caransebesiu, sunt convocate pe duminec'a Tomei.

Scól'a comerciala gr. or. din Brasiovu avendu dreptulu de publicitate, si invetiaceii acéstei scóli se voru puté servi de prerogativ'a, de a intrá cá voluntari in armata numai pe unu anu.

Societati si institute.

In societatea „Petru Maioru“, a junimei romane din Budapesta s'au cetitu de la inceputulu semestrului de véra pana acum urmatórele operate: „Clavigo“, tragedia in 5 acte de Goethe, traducere de Lazaru Petroviciu Petrinu, ascult. de filosofia. „O intriga demonica“, novela de I. Papp-Szilágyi, juristu. „Rescól'a Romaniloru de la 1784“ de G. Ócasiu, ascult. de filos. „Singuritatea“, poesia de Ioanu Sierbanu, juristu. Cei ce dorescu a procurá „Reportálu generalu istoricu alu societátii „Petru Maioru“, sunt rogati a se adresá la secretariulu societátii Lazaru Petroviciu, ascultatoriu de filosofia, (Váci uteza 9 sz.) pe langa solvirea de 32 cruceri, (cei doi cruceri se computa ca portu postalú.) (Bunii se potu tramite si prin redactiunea nóstra. Red.) Suprasolvirile se primescu cu cea mai mare multiamita, dandu-se la timpulu seu socóta publica.

Comitetulu.

Societatea geografica romana a tinutu adunarea sa generala in Bucuresci la 13/25 martiu. Presiedintele de onóre alu acéstei Societáti e insu-si Domnitorulu.

M u s i c a.

Adelina Patti a debutatu in septeman'a trecuta cu trup'a sa italiana de dóue ori in Budapesta, in dóue opere: „Traviata“ si „Faust.“ Publiculu celu mai elegantu a luat parte la ambele represintatiuni. Niste adeverate serbatori musicale au fostu acéste. — Represintatiunile au avutu locu in teatrulu poporalu.

Concertu la Bucuresci. Mercuri 2/14 l. c. sér'a — scrie „Press'a“ — a fostu, in teatrulu celu mare, concertulu simpaticului nostru artistu d. Ludovicu Wiest. Sal'a teatrului éra plina de unu numerosu si alesu publicu. Dsiór'a Zoe Niculescu Aman, care a cantatu la acestu concertu, a avutu unu mare succesu si a fostu de mai multe ori intrerupta de aplause frenetice. M. M. L. L. Domnulu si Dóm'n'a, cari au binevoitu a asistá la acestu concertu, au aplaudatu de mai multe ori pe dsiór'a Niculescu.

La Tábornszky si Parsch in Budapesta a aparutu: „Aus freier Hand“ polca-française de Filipu Fahrbach jr., pretiulu 50 cr. — „Ne menj el“, de Szentimray Elemér, pretiulu 60 cr. — „Damenabend“, polca-française de Filipu Fahrbach, pretiulu 50 cr.

Rogámu pe abonanti nostrii ale caroru abonaminte voru espirá cu finea acestui trei-lunii, sè binevoiesca a le rennoi cátu mai curendu, cá sè nu se intrerumpa espedarea foii.

Proprietariu, redactoru respundietoria si editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pesta. 1877. Calea tierei nr. 39.